

tyždenník, orientovaly postupně nacionálně, až nacionalisticky. Svědčí o tom právě tzv. Durišinův tým, v němž měli účast mnozí čeští slavisté.

Sborník přináší množství zajímavých příspěvků, k jejichž analýze nemáme místo. Jako celek však naznačuje směry, jimiž by se měla slovakistika v Brně dále ubírat, neboť prostor je tu velmi široký a interpretačně vděčný (jak např. dokládají poslední dva příspěvky věnované Skácelově recepci na Slovensku /Ján Zambor/ nebo literárnímu přátelství Ivana Kadlečika s Ludvíkem Vaculíkem /Gertraude Zandová/, popř. referát Tomáše Mazáče s přesahem do teorie knižní kultury atd. atd.). Jakkoli se bude nadále slovakistika chápat jako svébytná disciplína (kterou však od svého konstituování vždy byla), stopy československého literárního společenství budou ještě dlouho patrné. Možná se jednou znovu konstituuje tento literární celek na vyšší, konacionální nebo transnacionální bázi, jejíž pragmatika (M. Zelenka) vyplyne z nových společenských podmínek.

Alexej Mikulášek

Feministický pohled na ruskou literaturu z Opole

Piórem i wdziękiem. Kobiety w panteonie literatury rosyjskiej. Praca zbiorowa pod redakcją Wandy Laszczak i Darii Ambroziak. Uniwersytet Opolski, Opole 1999, 160 s.

Pravděpodobně je název této recenze poněkud hyperbolický: o feminismus jde jen v některých studiích tohoto invenčního sborníku, spíše jen o velmi důrazné připomenutí našeho často nespravedlivého, „mužského“ pohledu na duchovní výtvoř, v tomto případě na ruskou literaturu. Spiritus agens tohoto svazku, známá rusistka Wanda Laszczaková, byla a je průkopnicí tohoto tématu v polské rusistice. Lze říci, že se Opole postupně a především její zásluhou stalo centrem rusistického feministického bádání, stejně jako v oblasti stylistiky, v níž se zásluhou Stanisława Gajdy stalo evropsky významným pracovištěm. Wanda Laszczaková vydala již v roce 1993 knihu o literární tvorbě žen v Rusku první poloviny 19. století (Wanda Laszczak: *Twórczość literacka kobiet w Rosji pierwszej połowy XIX wieku. Wyższa szkoła pedagogiczna, Opole 1993*), později vydala monografii o Karolině Pavlovové (W. L.: *Karolina Pawłowa. Psychobiografia liryczna. Uniwersytet Opolski, Opole 1998*).

Vynikající je hned úvodní studie Franka Göpferta o kruhu spisovatelek v Tambově (město je známé jako kulturní centrum po celé 18. a 19. století): jde konkrétně o ženu básníka a gubernátora Jekatěrinu Deržavinovou, Jelizavetu Nilovovou, Marju Orlovovou a Varvaru Golycynovou. Autor obezřetně rýsuje jejich portréty, přitom velmi střizlivě, bez nadbytečného nadšení, a také odlišuje jejich umělecké a obecně kulturní kvality a ambice. Michail Fajnějn se v jiné stati zamýšlí nad osudem Varvary Miklaševičové. Je to snad materiálově a koncepčně nejpřínosnější studie svazku: mihnou se tam jména známých ruských spisovatelů včetně A. S. Gribojedova, A. S. Puškina, ale také N. I. Greče a F. V. Bulgarina. Stať jako by rehabilituje právě památku posledně jmenovaných a ukazuje na jejich rozporné chování a jednání: stěžl si dnes můžeme představit, proč se oba jevíli tak protikladně, ale mnohé z pseudorevolučního balastu

odsudků jejich životů a děl již naštěstí odvál čas a zůstávají činy: jedním se zapsali i v případě Miklaševičové a jejího románu *Selo Michajlovskoje, neboli statkář 18. století*. Poměrně spravedlivé, leč někdy kruté zrcadlo nastavuje mužskému odsudku ženské literární činnosti ve své stati **Irina Savkinová** (*Poezija – opasnyj dar dlja devy*), která charakterizuje recepci ženské literatury v Rusku první poloviny 19. století (objevují se tu odsudky Bělinského i ona falešná shovívavost mužských kritiků). Myslím, že lze kladně přijmout i studii **Světliny Grenierové** o M. S. Žukovové a její novele *Naděžka* (1853), již prý poskytla přímou i nepřímou inspiraci v popisech ženských charakterů zejména L. N. Tolstému a I. S. Turgeněvovi. Již zmíněná, zkušená badatelka W. Laszczaková se v citlivě napsané studii vrací k své oblíbené K. Pavlovové a biblickým motivům v její tvorbě. Sympaticky působí také práce **Ann Marsh-Floresové** o úloze maškarního bálu jako kulturního prostředí v tvorbě Jevdokije Petrovny Rastopčinové. Kritický pohled vrhá na literární kánón a úlohu ženy **Elisabeth Cheauré**.

J. P. Mstislavskaja a **Alexandra Smithová** se zabývají tvorbou Zinaidy Gippiusové: první v souvislosti s její poslední básnickou sbírkou *Sijanija* (1939), druhá ve spojitosti s brilantní feministickou charakteristikou Brjusova z pozice Zinaidy Gippiusové a Mariny Cvetajevové. Mnohem zajímavější než břitké soudy o „mrtvém“ (básnicky a politicky, potom i skutečně) Brjusovovi jsou zde souvislosti a vztahy obou žen, které se příliš nemilovaly, ale jejichž uvažování bylo podobné. **Giovanna Spendelová** ve stati *Titan sovremennosti* píše o sestře Mariny Cvetajevové Anastasii, autorce slavných vzpomínek (rozlišovat vzpomínky a memoáry se mi zdá nepatřičné), které v roce vydání 1982 oslnily tehdejší Sovětský svaz a celý kulturní svět. Aniž bych chtěl ubírat této knize na kvalitě a při vši účtě k autorce vzpomínek i stati, si myslím, že hodnocení je přehnaně emotivní, stejně jako je méně kritická analýza románu Ljudmily Ulické *Médeia a její děti* (1996) z pera **Světliny Timinové**.

Celková úroveň sborníku je však poměrně vysoká; kultivované stati, jemný, vyťříbený vkus, jazyk a styl a většinou i uvážlivé soudy činí z tohoto svazku z hlediska tématu dříve reprezentativní, nehledě na některé ponechané překlepy a chyby.

Ivo Pospíšil

Zand, G., Holý, J. (ed.): Tschechisches Barock. Sprache, Literatur, Kultur. České baroko. Jazyk, literatura, kultura. Peter Lang, Frankfurt am Main 1999

Ve sborníku uspořádaném na počest profesora Josefa Vintra, předního znalce českého literárního baroka, se u příležitosti jeho šedesátin sešly dvě desítky badatelů středoevropského regionu. Jejich rozdílná generační příslušnost a metoda práce dala vzniknout plodné atmosféře, kterou editoři Jiří Holý a Getraude Zand označili jako „tolerantní evropanství“: tolerance a otevřenost umožnila obohatit ústřední téma českého literárního baroka o inspirující komparace se sousedními kulturními oblastmi i pohledy daleko za jeho časové hranice. Baroko se tu prezentuje – opět slovy editorů – jako „výraz duchovního postoje, jenž je stále aktuální.“